

STUDIEHANDLEIDING RELIGIEUS HUMANISME

Premaster Theology & Religious Studies

2024-2025

Cursus: **Religieus Humanisme**
Code: G_BATRSAL059
Studiepunten: 6 EC
Periode: 2
Docent: prof.dr. Hans Alma, gastdocenten
Coördinator: Hans Alma (h.a.alma@vu.nl)
Data: zie schema in deze handleiding en op Canvas
Locatie: maandagen: HG-06A28; woensdagen: HG-05A32

Introductie

Religieus humanisme reflecteert op fundamentele vragen over mens-zijn in relatie tot de wereld waarvan wij deel uitmaken in al haar schoonheid, kwetsbaarheid, weerbarstigheid en mogelijkheden voor transformatie. Nadenken over het religieuze vertrekt in deze traditie vanuit menselijke ervaringen en heeft betrekking op expliciete waardenoriëntaties van waaruit mensen vorm geven aan compassievol leven en samenleven. Hoe kunnen zij dit optimaal doen, mede gezien de onontkoombaarheid van falen en lijden? Hoe kunnen mensen zo leven dat ook andere levensvormen tot bloei kunnen komen?

De term religieus humanisme wekt vaak verbazing, omdat verondersteld wordt dat religie en humanisme op gespannen voet met elkaar staan. Toch heeft religieus humanisme diepe wortels in het humanistisch christendom van o.a. Erasmus, dat heel invloedrijk is geweest in het Nederlandse levensbeschouwelijke landschap. We bestuderen die rijke geschiedenis, die veel leert over hoe christendom en humanisme zich in Nederland ontwikkeld hebben. We doen dat in relatie tot het vrijzinnig christendom dat affiniteit heeft met religieus humanisme.

Op basis van de historische studie onderzoeken we de hedendaagse betekenis van religieus humanisme. Daarbij staat de kwetsbaarheid van de mens in een veelal overweldigende wereld centraal. Religieus humanisme verzet zich tegen de onverschilligheid en exclusiviteitsaanspraken waarmee mensen andere bestaansvormen vaak tegemoet treden. Het benadrukt daar tegenover onze afhankelijkheidsrelaties en de noodzaak om in partnerschap de aarde leefbaar te houden. De bijdrage van religieus humanisme aan het nadenken over en nastreven van ecologische transitie, is een belangrijk aandachtspunt van de module.

Doelstellingen

- 1) De student kan academisch reflecteren op religieus humanisme als stroming naast en binnen andere levensbeschouwelijke tradities.
- 2) De student kan de hoofdlijnen van de geschiedenis van religieus humanisme in Nederland weergeven.
- 3) De student kan inzichtelijk maken hoe religieus humanisme menselijk leven begrijpt in relatie tot andere bestaansvormen.
- 4) De student kan academisch reflecteren op een aantal kernthema's van religieus humanisme.

Onderwijsvorm

- Interactieve hoorcolleges (12 x 2 uur)
- voorbereidende opdrachten (24 uur)
- bestuderen aanvullende literatuur (80 uur)
- schrijven paper (40 uur)

Totaal 168 uur

Vorbereiding colleges

In de colleges zal ruimte gemaakt worden voor onderling gesprek tussen de studenten. Daarvoor is ieders medewerking nodig. Het is belangrijk dat je de colleges voorbereidt, zodat

je ook je mede-studenten verder kunt helpen met een goed gesprek over de stof.

Toetsvorm

Paper op basis van een academische vraag met betrekking tot de geschiedenis en/of hedendaagse betekenis van religieus humanisme, waarin de student zowel de collegestof als de literatuur verwerkt (voor het paper moet minimaal een 5,5 worden gehaald om te kunnen slagen). Omvang: minimaal 3500, maximaal 4000 woorden.

(Gast)docenten

Hans Alma (1962) is hoogleraar geestelijke zorg en religieus-humanistische zingeving aan de Faculteit Religie en Theologie van de Vrije Universiteit Amsterdam. Haar onderzoek richt zich op de rol van verbeelding in zingeving en levensbeschouwing, en op de ontwikkeling van religieus humanisme in relatie tot maatschappelijke en ecologische vragen. In oktober 2024 verschijnt haar boek *Ecospiritualiteit: Over de weg naar planetaire gezondheid* (Ten Have). Hierin onderzoekt zij de ecologische crisis als een existentiële crisis die fundamentele vragen oproept bij hoe wij de aarde bewonen.

Chris Doude van Troostwijk is hoogleraar *Philosophie et éthique philosophique* aan de Luxembourg School of Religion and Society (LSRS-Luxembourg) en bekleedt de leerstoel *Vrijzinnige en Inventieve Theologie* aan het Doopsgezind Seminarium (VU-Amsterdam). Hij verdedigt de these dat vrijzinnigheid met toekomst aan 'inventief geloofsdenken' moet gaan doen. In de kakofonie van complot-gelovigen, techno-gelovigen, spiri-gelovigen en geld-gelovigen heeft de theologie de taak tegelijk geloofskritiek én geloofscreativiteit te ontwikkelen. In het college wordt het onderzoeksproject *Ars Bene Credendi* aan de hand van het in wording zijnde lexicon *Vindingrijk Geloven* uit de doeken gedaan.

Stephan Huijboom is filosoof en psycholoog, tevens opiniemaker bij het Apostolisch Genootschap, een plaats voor religieus-humanistische zingeving. Hij werkt aan de Vrije Universiteit aan een promotieonderzoek over de vraag hoe wij de aarde liefdevol kunnen bewonen en welke rol religieus-humanistische geestelijke zorg daarin kan spelen. Een belangrijk focuspunt is het verdiepen en vitaliseren van liefde als centrale apostolische waarde.

Laurens ten Kate is bijzonder hoogleraar 'Vrijzinnige religiositeit en humanisme' aan de Universiteit voor Humanistiek te Utrecht. Hij behandelt in het college van 25 november een deel van zijn nieuwe boek *Wereldtijd. Essay over de vraag van de vreemdeling*, dat in februari 2025 zal uitkomen. Hierin levert hij een filosofisch en religieus-humanistisch perspectief op de problematiek van migratie en vreemdelingschap in onze tijd.

De historicus Jos de Wit is leerkracht humanistisch vormingsonderwijs (hvo) op verschillende basisscholen in Zuid-Holland. Hij geeft sinds vele jaren cursussen en inleidingen over humanisme en filosofie voor het Humanistisch Verbond en de Vrije Academie. Hieruit is zijn boek *Kopstukken van het humanisme* (Thoth, 2021) voortgekomen. In 2023 verscheen *Bosbeekje of brede rivier? Van humanistisch christendom naar religieus humanisme* (Eburon 2023), een historische studie naar hoe religieus humanisme zich in Nederland ontwikkeld heeft.

Literatuur

Lange, F. de, *Overweldigend: Leven met wat je niet in de hand hebt* (Ten Have, 2023).

Wit, J. de, *Bosbeekje of brede rivier? Van humanistisch christendom naar religieus humanisme* (Eburon, 2023).

Artikelen op Canvas.

Overzicht colleges

Op Canvas vinden jullie de bijbehorende literatuur ter voorbereiding (onder 'Modules'). De colleges zijn op maandag en woensdag van 11:00 tot 12:45 uur (inclusief pauze).

College	Data 2021	Onderwerp	(Gast)Docent
1	ma. 28/10/24	<ul style="list-style-type: none"> Inleiding op de module en praktische informatie Religie in transitie: levensbeschouwing en levensverkenning	Hans Alma
2	wo. 30/10/24	Geschiedenis van religieus humanisme in Nederland	Jos de Wit
3	ma. 04/11/24	Religieus humanisme in een overweldigende wereld 1: kwetsbaarheid	Hans Alma
4	wo. 06/11/24	Religieus humanisme in een overweldigende wereld 2: pelgrimage	Hans Alma
5	ma. 11/11/24	Religieus humanisme in een overweldigende wereld 3: spiritualiteit	Hans Alma
6	wo. 13/11/24	Religieus humanisme in een overweldigende wereld: planetaire gezondheid	Hans Alma
7	ma. 18/11/24	Religieus humanisme in relatie tot inventieve theologie	Chris Doude van Troostwijk
8	wo. 20/11/24	Religieus humanisme in relatie tot de apostolische grondslag	Stephan Huijboom
9	ma. 25/11/24	Een religieus-humanistisch perspectief op mens en wereld: vrijzinnige vragen over de vreemdeling	Laurens ten Kate

10	wo. 27/11/24	Een religieus-humanistisch perspectief op mens en wereld: de kunst van het (niet) weten	Hans Alma
11	ma. 02/12/23	Een religieus-humanistisch perspectief op mens en wereld: leren waarnemen	Hans Alma
12	wo. 04/12/23	Responsiecollege	Hans Alma